

מסורת הש"ס

(א) צ"מ יב. גיטין נטז; (ב) גיטין סא. צ"מ יב,יח; (ג) [לקמן מה. צ"מ ה:]; (ד) נצ"מ קא; ועי' מ"ש בהפלאה שבערין ערך כנאן, (א) נעי' תוס' צ"ב ל ד"ה לאן, (א) נעי' מהרש"א, (א) [לקמן מה.]; (ח) שיע' למתני' בריש פרקין.

הגהות רב"ה

(א) תוס' ד"ה מאי איכא וכו' גבי הא דלמר רב פפא אי פקח הוא מיימי לי ל"ל ומיתת נחמן ומיתת משעון נחמן: (ב) ד"ה ולמר וכו' דלת ליה עליה אלא שצוה:

גליון הש"ס

גבי ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. עי' לקמן דף מז ע"א תוס' ד"ה כדנרנן: תוס' ד"ה ופאן וכו' אמר הוא חיוב ואינו משלים. עי' צ"ח דף קח ע"א תוס' ד"ה ר"י: ד"ה ולמר וכו' ואם יבול אין יראה. היינו למד' ללא מהפכים בדאורייתא לריך הנחבע ליטבע כיון שדעוהו אי' להפך. רק יכול הוא להטיל שצוה עליו מנו על השטר דיכול למר הטבע לי מה יבול המובע להפך צוהו: וזו היא אומרת לא התקבלתי אלא מנה האיל ומודית בזמנה פוגמת את שטר כתובתה ולא תפרע השאר אלא שצוהה לדיכא למיטמין מו אשטרא דאיכא למימר טפי קינלה והשתא דאמרת משציעין לו מה יפה כמו משאס פגס את שטרו: הסס. גבי פגס את שטרו אע"ג דלא טעין ליה אשתבע לי אלא אומר פרעמין טענינן ליה אהן ואמרינן לבעל השטר השבע: משנה. מפשיט: לא מודקקין ליה. להשבע דמיחוי שטרוניא ליה ולא לגבות לו דהא אמר ליה אשתבע לי דלא פרעמין: נספיון כך פטור. אף משצוה ומיהו שצוהת היסת איכא: והא כהא כיון דפנעיה צעדים. והודה לו בפניהם כמאן דאחפיה צעדים דמי: נחמיו

רבינו חננאל

דמתני' לה אסיפא אמר כך הכא אמר רב נחמן משבעין אותו שבעות היסת משום דאיכא דררא דבמנא. פירוש עיקר. דהא הודה לו מקודם כגון הא דגרסינן בפרק חומר בקדוש (חגיגה כא) א"ר אילעא אי' תנינא עשר מעלות שנו כאן כו' עד מאי טעמא הראשונות דאית להו דררא דבמנא דאורייתא גזרו דברוב כו': מה איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן. ואמר בדרבנן אי אמר ליה השבע וטול הדין עמו בדאורי' (למירם) ולא. ולמרן בר רב אשי אפילו בדאורייתא מפסינן. ולית הלכתא כותי. דהלכתא כותיה בכל התלמוד בר מפיך שבועה וחזירו. וסימנך הפך לבן. הפך חזירו פורש שטרו: וכן בהמה המקשה מר בר רב אשי בענין צומת הגדין כיון דריגין אע"ג (דחזירו) [דלא חזורין]: הני חרתי בלחוד לית הלכתא כותיה. ואליבא דמר בר רב אשי. מאי בינייהו ואמרינן בדאורייתא לא ישבע נחתין לנכסיה ונחתין אותן לתובע אבל בדרבנן לא נחתין לנכסיה. ולרי יוסי דתנן בגיטין פרק הנוקדן מצאית חרש שטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור. ואוקמוהו קסבר מוציאין אותו בדיינין. הנה אפילו בדרבנן נחתין לנכסיה.

שצוה דאורייתא. הוצאה כמקלפת הטענה. שצוה דרבנן הא דרז נחמן: **מיפך שצוה.** אם אמר הנחבע לתובע השבע וטול: **מיחס לנכסיה.** אם אמר איני נשבע ואיני משלם יורדין לנכסיו ונותנין לזה: **שכנגדו חשוד.** הנחבע חשוד על השצוה ומנן לקמן (דף מד:): שקטנו

חכמים שיצבע התובע ויטול: **תקנתא היא.** שצוה עצמה של היסת תקנתא היא ותקנתא שיהא תובע נשבע ויטול לתקנתא היסת שצוה שלא בזה עליו אלא בתקנת חכמים לא עבדינן ויפסיד התובע בלא שום שצוה: **דפליגי עליה דרבי יוסי.** גבי מליאת חרש שטה וקטן: **נקטיה לנוכסיה דלשקדיה לגלמיה הוא.** אוחזו צבציוו התללים צו עד שיתן לו טלית שעליו כלומר כיון דמשמתינן ליה לעולם עד דליתיב ליה לית כך למיתא לנוכסיה עדיף מהאי. כל דבר תהליו במחוצר קרי ליה כוצסא כדאמר חזול גרמא ומחיה לכוצסא ואחר תמרי באלו הן הגולין (מכות דף ט:): **עד דמטי זמן נגדיה.** לבתר תלתין יומין כדאמרין רב מנגיד אמאן דמשהי שמתיה דרבנן עליה תלתין יומין כהאשה נקנית (קדושין דף יב:): **אשתבע לי.** דלא פרעמין: **וי מה צין זה.** שלא פגס שטרו לפוגס שטרו דתנן (כתובות דף פו:).

הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא שצוהה כילד היסת כתובתה אלף זו והוא אמר התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה האיל ומודית בזמנה פוגמת את שטר כתובתה ולא תפרע השאר אלא שצוהה לדיכא למיטמין מו אשטרא דאיכא למימר טפי קינלה והשתא דאמרת משציעין לו מה יפה כמו משאס פגס את שטרו: **הסס.** גבי פגס את שטרו אע"ג דלא טעין ליה אשתבע לי אלא אומר פרעמין טענינן ליה אהן ואמרינן לבעל השטר השבע: משנה. מפשיט: לא מודקקין ליה. להשבע דמיחוי שטרוניא ליה ולא לגבות לו דהא אמר ליה אשתבע לי דלא פרעמין: **נספיון כך פטור.** אף משצוה ומיהו שצוהת היסת איכא: **והא כהא כיון דפנעיה צעדים.** והודה לו בפניהם כמאן דאחפיה צעדים דמי: נחמיו

שבועת הדיינין פרק ששי שבועות

ומאן דתני אסיפא ב'. אור"ת השתא דלא איתמר הלכתא כחד מהנן לישי היכא דליכא דררא דממונה לא משציעין ליה מספק דהמע"ה ואעפ"כ לא היה מוחה בדיינים המשציעין וקלם נראה להשציע דאיכא דאמרי טפל ללשון ראשון כמו שאומר ריב"א מיהו אור"ת דאלוין בחר המיקל וכן משמע בפ"ק דצ"מ (דף ה.) גבי ההוא רע"א דמיימתי הסם מילתא דר"נ ארישא דמתני' ור"ת דוחה דאיכא למימר דהסם רישא דמילתא נקט ומסיפא פריך דמשציעין ליה היכא דליכא דררא דממונה דהסם נמי איכא דררא דממונה מאחר שהיו רגילין למסור לו בכל יום ועוד דהא איכא סהדי דלכל תרי מניייהו ורז האי גאון פירש דלא משציעין ליה אלא משמתינן ליה על נפלא שיהא צשמתא *אם הוא חיוב ואינו משלם: **מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן.** צפ' הכותב

(כתובות דף פח. ושם) גבי הא דלמר רב (א) נחמן אי פקח שענון מיימתי ליה לדי שצוה דאורייתא פירש בקונט' דנפקא מינה דבדאורייתא בעי למינקט חפלא צדיה וצדכרנן לא צעי ואין נראה דההיא נפקותא לא אמרינן הכא ועוד דצפרק השולח (גיטין דף לה. ושם) גבי אלמנה דקאמר אדרה צבית דין ואשצנה חוץ לצ"ד פי' בקונט' גופיה דצ"ד לא צעי אשתצויעי משום דצעי אנקטיי חפלא צדיה אף על גב דשצוה דאלמנה שצוה דרבנן היא וצריש שמעתתא דהכותב (כתובות דף פז: ושם) פירש נמי בקונטרס גבי הא דסבר רמי בר חמא למימר שצוה דאורי' דנפקא מינה לאפוכי שצוה: **ולמר בר רב אשי דאמר בדאורי' נמי מפבינן.** ריב"ן פי' צסם הקונטרס דהלכתא כותיה דקיימא לן כמר בר רב אשי צמיפך שצוה וכן בתשובת רבינו גרשון מאור הגולה וכן רב האי גאון והביא רמיה דהלכתא כותיה מדקאמר לקמיה האי מאן דמפיק שטרא על חצריה אי אמר ליה האך אשתבע לי דלא פרעמין אמר' ליה זיל אשתבע ליה ומה הסם דאית ליה עליה ממון גמור מדאורי' יכול להפך עליו שצוה היכא דלית ליה (ב) אלא שצוה דאורייתא לכ"ש דמני א"ל אשתבע לי את ולפי דצריו מאן דפליג אמר בר רב אשי כ"ש דפליג אדלקמיה מיהו הגאונים נחלקו דההיא דלקמיה אי אמר ליה אשתבע לי דלא פרעמין אם יכול איך לחזור ולומר אשתבע לי את ותפטר *ואם

יחודה אמר רב אסי המלוה את חבריו בעדים צריך לפורעו בעדים כי אמרייתה קמיה דשמואל אמר לי יכול לומר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה" תנן מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי נתתיו כך פטור והא הכא *כיון דתבעיה בעדים כמאן דאחפיה בעדים דמי וקתני פטור

יכול אין רמיה לרב האי משם ועוד דלא דמי דזההיא דלקמיה ודאי תקנו רבנן משום דשיכחא דמתרמי וימנין טובה דצתר דפרעיה אשתאי שטרא צדיה כדאמרין צפ"ק דצ"מ (דף נז:): אשתמטיי דקא משחמיט דלמר ליה למחר יצינא כך השתא לימיה גצאי אי נמי אפשיטי דספרא זייר ליה אבל לגבי שצוה דאורייתא למה להם לתקן שיכול להופכה והשתא ההיא דלקמיה אחיא אפי' כמאן דפליג אמר בר רב אשי ורבינו יצחק מנא בתשובות קדמוניות דלא מפכינא שצוה דאורייתא וכן דה"ג ובסדר תנאים ואמוראים דהלכתא כמר בר רב אשי בצוליה הש"ס כר ממיפך שצוה ואודיתא אף מה שכתב בסדר תנאים ואמוראים דמיפך שצוה כגון שהיה המחויב שצוה חשוד וקאמר מר בר רב אשי דמפסינן אכנגדו אין נראה דחשוד לא איירי אלא כסמין דאמר איכא צניייהו שכנגדו חשוד אלא כפירוש הקונטרס דלמר נתבע לתובע השבע וטול ור"ח נמי פסיק דהלכתא כותיה בכל הש"ס בר ממיפך שצוה וחזירו וסימנך הפך לכן וחזירו צפ' בזהמה הנמקשה (חולין דף עו: ושם) גבי לזמת הגדין דקאמר זיזיין אף על גב דלא חזירו: [ועי'מש' כס"ד על הגליון סנהדרין דף כט: בתוספות ד"ה מר בר"א]:

ורב"י יוסי דאמר בדרבנן נמי נחתין. קתת תימנה דרבנן נמי לא איירי אלא בזההיא דלא היו גזילה אלא מפני דרכי שלום אבל היכא דהוי גזל גמור מודו דנחתין לנכסיה וה"נ היכא דליכא שצוה דרבנן: **ורב"י מה בין זה לפוגם שטרו.** וא"ת תקשה ליה אמתני' דהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשצוה וטעמא משום דלמא אי היה אצוהון קיים הוה טעין ואמר אשתבע לי אלמא מני משתבע ליה ומיהו נראה דטעמא לאו משום הכי הוא דאפי' לא מני אצוהון טעין טענינן יתמי דצפרק הכותב (כתובות דף פו: ע"ש) אמרינן כתב לשאמו נקי נדר נקי שצוה לא התומים אלא בשצוה אלמא עבוד רבנן תקנתא יתמי אפי' במקום שאין האז יכול להשציע:

אין לך בידי אלא יאירא בסף פטור. מהשתא הו"ל לרב לפלוגי [ר"ג] דפליג כסיפא צשעטנו חטין והודה לו צשעורין ולשמואל אדלעיל שמי כסף יש לי צידך והלה אומר אין לך צדי כו' אלא נטר עד לנצוק ופליג אכולהו ואריך לדקדק אמאי נצריי כל הנך ואיכא מניייהו דתני איירי:

מא.

בג א מיי פ"ה מהל' טועין הל"ו סנה עיין לה טוע"ט חור"מ סי' פו סיי"א:

בז ב מיי שם הלכה ד טוע"ט שם סעיף ט:

בגה א מיי פיו"ח מהל' אבירה הל"ב סנה עיין עד טוע"ט חור"מ סי' רע סעיף א:

בז ד מיי פ"ב מכללות טועין הל"ד סנה עיין לה טור ש"ע חור"מ סי' צג

סעיף 1 וסי"א:

ה [נמי] פ"ב מהל' טועין וטעין הל' 11:

בז ו מיי שם פ"ה הל' ה סנה שם טור ש"ע חור"מ סי' פז סעיף ט:

בזז א מיי פ"ד מהל' מלוה הלכז ב סנה עיין עד טור ש"ע חור"מ סי' פב סעיף ב:

בזח ח מיי שם הלכה א סנה שם טוע"ט חור"מ סי' פד סעיף א:

ב ט ו מיי שם הלכה ב סנה שם טוע"ט חור"מ סי' פב סעיף ו:

מוסף רש"י

גזל גמור מדבריהם. מפני דרכי שלום (ב"מ יב.) אפילו לרי יוסי לאו גזל דאורייתא הוא (גיטין סא.). למאי נפקא מינה. מדר' יוסי. הא אמא לאשמועינן דהמחייב כממין בתקנתו כגזל גמור (ב"מ יב.) להוציא בדיינין. דלרנן לא יפיק צדיהו ומיהו לרי יוסי גזל מעלה לא הוי ילפסל לעדות ולעמוד עליו בלאו (גיטין סא.). ותקנתא. דשכנגדו ישבע ויטול דהויא נמי תקנתא, דמן המורה מי שעליו לשלם הוא ישבע ויפטר מן השלטומין ואין שבע וטעל מן המורה, ואותן המטין שצוהות (מד:) קתנת חכמים הן ולשצוה דאורייתא עבוד רבנן תקנתא, אבל תקנתא לתקנתא לא עבדינן (ב"מ ה.).

רבינו חננאל (המשך)

דרבנן אי יומין ולא קא תבע לשמתייה. והא דרב מפורשת ביבמות פרק רבן גמליאל: אמר רב פפא האי מאן דמפיק שטרא אחריבתי וטען דפרעי' הוא לאו כל כמינה. אלא אמרינן ליה זיל פרעיה ואי אמר ליה לישבעה לי דלא פרעמתי' מחיבינן ליה לאשתבעי ליה דתני מילי בדטען הלוחה ואמר לישבעה לי אבל אנן לא טענינן ליה כי היכי דטענינן צורבא מרבנן הוא האי דמפיק שטרא אחריבתי לא מודקקין ליה ללוה כד טעין לישבעה לי: **תוספתא** (פ"ה) מנה לי וכן בידך אין לך בידי. וכן הטוען היה לך בידי ונתתיו לו או שיש לי בידך במנה כסות במנה פירות פטור: מנה לאבא בידך אין לו בידי או שיש לו או שיש לי בידי במנה כסות במנה פירות: מנה לי בידך אין לך בידך כסות במנה פירות פטור: וכן וקשיא לך האי דתנינן בתוספתא הוא טוען על השבועה. ואם היה עד אחד מעירו הרי זה נשבע על הכל: **מתני'** מנה לי בידך א"ל הן למחר אמר לו תנהו לי נתתיו כך פטור:

(א) ככר הקשה צ"מ דף ה' כעין קושא' וז על ר"ח מציימא דתני אצוה דרכי אפטורינן וטעין דרבנן מנא הוא ופלגי ודברי רבינו ז"ע.